

**Slovenská technická univerzita v Bratislave (STU), Stavebná fakulta,
katedra Pozemného stavitel'stva a katedra Architektúry**

**PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ
ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE**

S T U • •
• • • • •
• S v F •
• • • • •

Webová stránka:

www.obnovavidieka.sk

**Projekt: AGENDA 21 – Trvalo udržateľný rozvoj vidieka
(Agenda 21)**

Gestor: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR

Projekt finančne podporovaný z Fondu pre mikroprojekty

PROGRAMU INICIATÍVY SPOLOČENSTVA EURÓPSKEJ ÚNIE

INTERREG IIIA Rakúsko - Slovenská republika 2004 – 2006

Hlavní riešitelia projektu: Ing. arch. Dr. tech. Rabenseifer Roman

rabens@svf.stuba.sk

Doc. Ing. arch. Jarmila Húsenicová, PhD.

husenc@svf.stuba.sk, husenc@nextra.sk

Partneri:

-zahraničný partner

Niederösterreichische Dorf-und Stadterneuerung, Verband fuer Landes-, Regional- und Gemeindeentwicklung

(Spolok pre obnovu miest a obcí, pre rozvoj spolkovej krajiny Dolné Rakúsko, regionálny rozvoj a rozvoj obcí)

Regionálna kancelária Hollabrunn

Vedúci: pán Konrad Tiefenbacher,

Konrad.Tiefenbacher@dorf-stadterneuerung.at

v zastúpení Dipl.-Ing. Edwin Hanak

S T U . .
.
. S v F .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

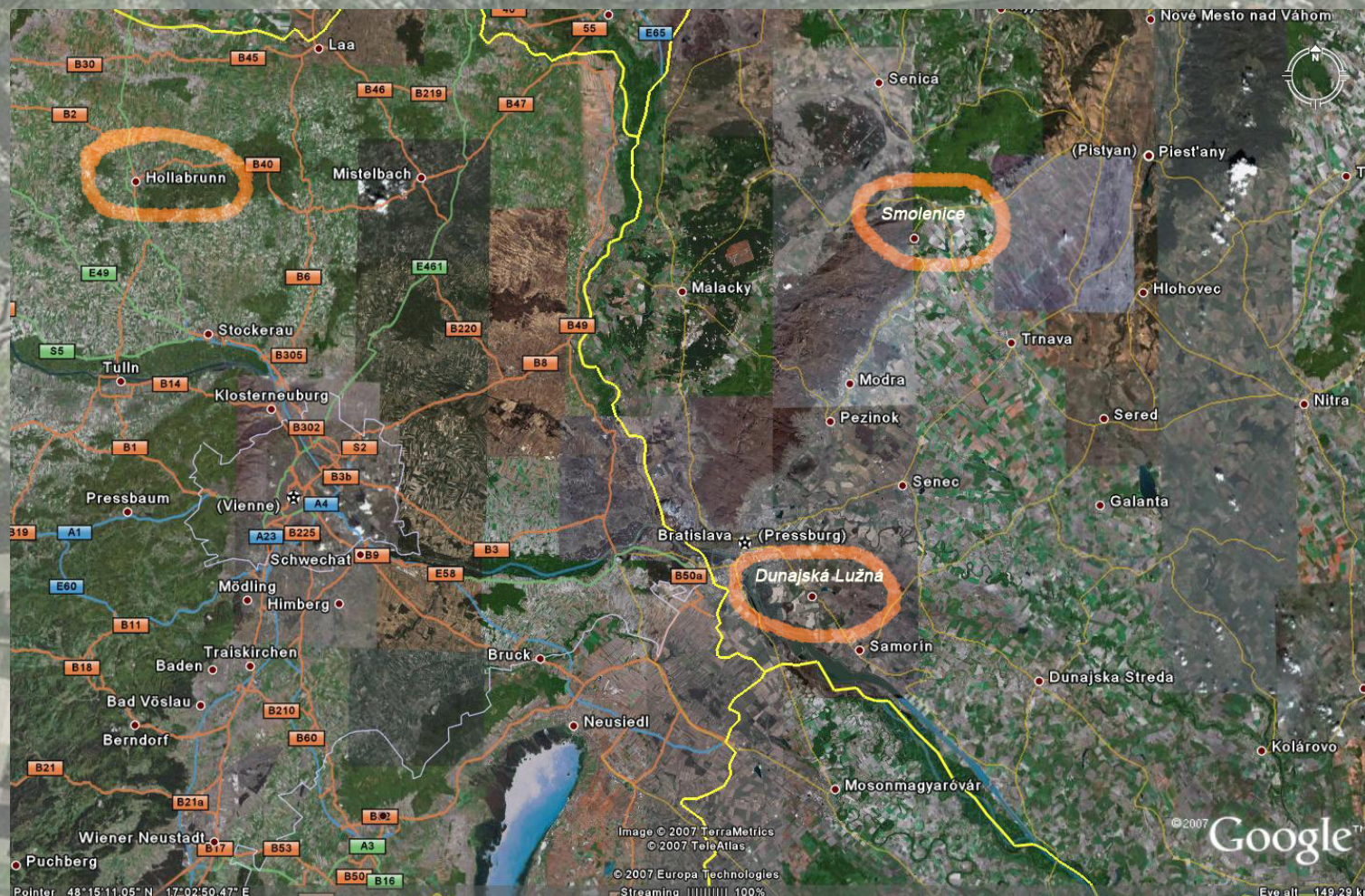
Cestná sieť

S T U . .
.
.
.
.
.
S V F .
.
.
.
.
.
K a. d. Leitha

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Letecký snímok

S T U . .
.
.
.
.
.
S v F .
.
.
.
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Katastrálne územia obcí

S T U . .
.
. S v F . .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Iniciatíva CENTROPE - riešené územie

S T U • •
• • • • •
• S v F •
• • • • •

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Mapa územnosprávneho členenia

STU • •
• • • • •
• SvF •
• • • • •

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Regióny NUTS 2 Rakúsko - Slovensko

S T U • •
• • • • •
• S v F •
• • • • •

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

-domáci partneri

Fakulta Architektúry STU, Ing. arch. Monika Smiralová, PhD., smiralova@fa.stuba.sk

Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, RNDr. Jana Ružičková, PhD., ruzickova@fns.uniba.sk

Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica, Ing. arch. Anna Kršáková, riaditeľka, krsakova@sazp.sk

Obec Smolenice: pán Pavol Zarecký, starosta, smolenice@smolenice.com

*Obec Dunajská Lužná: Ing. Ladislav Cingel, starosta starosta@dunajskaluzna.sk
RNDr. Iveta Řičánková, prednostka prednostka@dunajskaluzna.sk*

S T U . .
.
. S v F .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Priority nosných smerov rozvoja výskumu Slovenskej technickej univerzity STU na STAVEBNEJ FAKULTE v Bratislave, ktoré súvisia s riešenou problematikou:

- 1. Znižovanie energetickej náročnosti*
- 5. Trvalo udržateľné využívanie vodného komponentu*
- 6. Trvalo udržateľný rozvoj miest, obcí a regiónov*
- 7. Geografické informačné systémy*
- 11. Tvorba informačného systému o cenách nehnuteľností a stavebných prác.*

Projekt Agenda 21- Trvalo udržateľny rozvoj vidieka je súčasťou Iniciatívy Európskeho spoločenstva INTERREG IIIA Rakúsko- Slovensko. Projekt, získaný v tendri na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja, je manažovaný a vypracovávaný v rámci kooperácie Katedry architektúry a Katedry konštrukcií pozemných stavieb Stavebnej fakulty Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Úvod

Fungujúce vidiecke sídlo (obec, dedina) všeobecne vyhovuje životným potrebám človeka lepšie ako mesto (prehľadná veľkosť, bezprostredné osobné vzťahy, blízkosť k prírode). Aby zostalo živé, musí byť obývané a obyvateľmi rozvíjané. Odchod prevažne mladého obyvateľstva do miest vidiek ochudobňuje a na druhej strane je to dôsledok neoliberalnej svetovej ekonomiky.

Vplyvy globalizácie, sociálne otázky a problémy životného prostredia vyvolajú nové efekty v smeroch osídlenia, ktoré sa môžu prejaviť ako:

- *superkoncentrácie v priestoroch (metropolitné územie sídelno- regionálnej aglomerácie Viedeň-Brno- Bratislava- Győr),- Dunajská Lužná je priamou súčasťou,*
- *dispergované jazyky, vychádzajúce z týchto koncentrácií (pozdĺž dopravných osí-radiál)- Smolenice ako atraktívna súčasť Podkarpatského sídelného pásu,*
- *„ ostrovné “ sídla viazané k produkcii výroby, vzdelania, oddychu, regenerácie a uspokojovania človeka (s tendenciami rozvoja alebo degradácie - napr. Banská Štiavnica.*

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Práca v primárnom sektore - pôdohospodárstvo, resp. lesné hospodárstvo, ako jediný pilier vidieckeho hospodárstva, nestačí.

Pojmy ako „global village“ vedú k nivelizácii rozdielov medzi mestom a vidiekom v neprospech jedinečnosti charakteru vidieckeho prostredia.

Podpora obnovy vidieka sa často redukuje len na jednotlivé izolované projekty bez systémových súvislostí.

Neexistuje adekvátne vzdelávanie v tejto oblasti – ako pre študentov fakúlt architektúry či stavebného inžinierstva (ktorí budú s touto problematikou vo svojej budúcej praxi zvlášť konfrontovaní) tak ani pre obyvateľov vidieka.

Pod vzdelávaním sa myslí najmä príprava obyvateľov (študentov) na efektívne využívanie svojich znalostí, schopností a emócií v prospech harmonizácie územného rozvoja vidieka.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

„ V priebehu cca 13 000 rokov od konca poslednej doby ľadovej na zemešli sa v niektorých územiach vyvinuli priemyselné spoločnosti poznajúce písmo a používajúce kovové nástroje, kým inde len čisto poľnohospodárske spoločenstvá bez písma, a niekde vo svete sa udržali spoločenstvá lovcov- zberačov s kamennými nástrojmi. Spoločnosti znále písma a disponujúce kovovými nástrojmi si bez výnimky podmanili, vytlačili alebo dokonca vyhladili ostatné typy spoločnosti. Napriek tomu tieto rozdiely medzi jednotlivými ľudskými spoločenstvami predstavujú tú úplne najzákladnejšiu skutočnosť svetovej histórie, ich príčiny však naďalej zostávajú neurčité a kontroverzné. ” / DIAMOND, Jared 2 000 /

Rastúce zjednocovanie svetovej ekonomiky, na báze neoliberalných zákonitostí a New Growth Economy (ekonomika nového rastu založená na vzdelávaní), je charakterizované stále vyššou vzájomnou závislosťou národných ekonomík. Rozširovanie ekonomických a politických väzieb vo vnútri Európskej únie nezostáva bez následkov v oblasti územného plánovania.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Transformácia územného plánovania sa odvíja, či chceme alebo nie, od transformácie a reštrukturalizácie ekonomiky. V súčasnosti sa radikálne zmenila základňa pre predošlé spôsoby formovania regionálnej politiky na základe dovtedajších spôsobov tvorby zdrojov. Zvýšenie prúdenia tokov v území (tovar, osoby, kapitál a informácie), špecifický demografický vývoj (starnutie populácie, migrácie), nový spôsob masívneho rozsahu investovania celoživotných úspor (namiesto do rizikových finančných inštitúcií), do lukratívnych nehnuteľností (do budov a pozemkov), obmedzenosť a vyčerpanosť fosílnych zdrojov energie a makroklimatické zmeny a **ochrana územia (pozemkov) a pôdy ako vyčerpaného neobnoviteľného zdroja**, sa odrazia v premenách sídiel, v komunikáciách, ako aj v základnom a verejnom vybavení územia. Vznikajú požiadavky na nový model rozvoja miest a obcí, ktorý zahrnie problémy rastu, hustoty a intenzity, priestoru, miešania urbanistických funkcií, dopravy, modernizácie i obnovy a tvorby nových alebo dotváranie existujúcich priestorov vo vnútri mesta.

V tejto súvislosti sa **v niektorých krajinách volá po vytvorení nových nezávislých inštitúcií, ktoré by permanentne uskutočňovali analýzy a syntézy, slúžiace pre stanovenie rozvojových stratégií na rôznych organizačných úrovniach bez vplyvu riadiacich štátnych systémov.**

Inštitucionalizáciu tohto procesu nazývajú „ Akčné plánovanie“.

S T U . .
.
. S v F .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

U nás od konca **80-tych rokov došlo k prekvapujúcej degradácii činností a funkcií územného plánovania**. V niektorých neoliberalných teoretických kruhoch vznikla neistota vzhľadom k účinnosti súborne plánovaných regionálnych sociálno-ekonomických výhľadov do budúcnosti, ktoré by sa mali vyjadriť územnoplánovacími dokumentami. Vznikli požiadavky na úplne nový pohľad na spracovanie výhľadov prostredníctvom územných plánov (ÚPN VÚC CHKO Tribeč-Vtáčnik a pod.).

Určité tlaky po legislativizácii takéhoto vývoja neuspeli a postupom času, po overení stavu problematiky v západnej Európe, sa začína dostávať územné plánovanie do pôvodných polôh, najmä vo vzťahu k príprave investícií a k činnostiam podnikateľských aktivít.

Ukazuje sa však potreba realizovať ďalšiu transformáciu územného plánovania, ktorá by sa mala predovšetkým uplatniť v legislatíve, v modeli riadenia a v metodológii územnoplánovacích činností v rámci dostupných zdrojov a podmienok. V rámci týchto tendencií vyvstáva otázka, do akej miery má byť územný plán zákonom, a do akej miery sa má stať pružným meniacim sa dokumentom (nástrojom opodstatnených úmyslov). Do hry by malo vstúpiť heslo: „Nie čo je treba, ale čoho sme schopní „.

Špecifickým problémom z hľadiska realizácie investícií v rámci územného rozvoja je veľmi **veľká roztrieštenosť pozemkového vlastníctva v SR**. Veľkosti a tvary pozemkov tereziánskeho katastra (na rozdiel od jozefínskeho katastra v ČR), ktoré vznikli na základe uhorského práva, sú veľmi malé pre výstavbu a ich komasácia a reparcelácia je časovo, finančne i manažérsky náročný proces, pričom musí nevyhnutne existovať inštitút vyvlastnenia.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Medzinárodné aspekty

Tendencie procesu územného rozvoja s cieľom optimálneho usporiadania územia sú preferované všetkými hospodársky vyspelými západnými štátmi. Ide najmä o Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Rakúsko a ďalšie západoeurópske štáty. Usporiadanie územia sa tu chápe ako "prevádzkovo" vhodné rozloženie činností a usporiadania funkcií v území, a tým i o ich čo najlepšie vzájomné prepojenie.

Podľa skúseností z vyspelých kapitalistických štátov sa prechádza za participácie komunálnej sféry a občanov mestských a vidieckych sídiel na systém spracovania vízií regionálneho rozvoja s menšou mierou záväznosti, ale s načrtnutím možností rozvoja, s ich neustálym dopĺňaním informáciami a s ich permanentnou aktualizáciou.

Uplatňovanie AGENDY 21 a vyhodnocovanie ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike: Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED) v roku 1992 v Rio de Janeiro sa zamerala na všestranné otázky hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja (trvalo udržateľného rozvoja - TUR). UNCED prijala v rezolúcii č. I Deklaráciu z Rio de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji (Riodeklaráciu) a Agendu 21. storočia (AGENDA 21) ako základné východiskové a koncepčné dokumenty. Slovenská republika súhlasila s prístupím k Rio-deklarácii a k AGENDE 21 uznesením vlády SR z 8. septembra 1992 č. 118. Uplatňovanie týchto zásad sa premietlo aj do Európskej dohody o pridružení (Luxemburg, 1993), na to, aby viedlo k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju Slovenskej republiky.

Postupne by až na úrovni okresov a obcí mali byť vypracované a uplatňované tzv. Miestne Agendy 21. Tieto skutočnosti by mali už zahrnúť aj dokumenty, ako je Návrh koncepcie štátnej regionálnej politiky a najmä Zásady a pravidlá tvorby regionálnych rozvojových koncepcií.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

"Trvalo udržateľný územný rozvoj" sa opiera o optimálne možnú integráciu ľudských činností a základných urbanistických funkcií v území (t.j. bývanie a práca s ich priestorovými prejavmi) a ich následný synergický efekt. Možno ho interpretovať ako optimalizovaný proces v časopriestore bez uprednostňovania jednej generácie pred druhou, ako požiadavku na dynamickú rovnováhu medzi činnosťou ľudí, životným prostredím a prírodnými zdrojmi (ekonomickými, sociálnymi, enviromentálnymi, prírodnými a kultúrnymi aspektami) a rozmachom- rastom.

Pri vytváraní regionálnych sústav vo Francúzsku sa uvažovalo s celým transformačným procesom (najmä legislatívnym) od roku 1966 do roku 1999.

Proces regionalizácie vo Francúzsku je chápaný ako „ l,amenagement et developpment du territoire. V slovenskom preklade to znamená “ proces usporiadania a rozvoja územia “, čo sa v podmienkach Slovenska týka tak regionálneho, ako aj územného plánovania, pričom vo Francúzsku na úrovni hierarchicky vyšších územných celkov ide predovšetkým o usporiadanie a rozvoj regionálnych systémov (u nás n Slovensku o regionálne plánovanie) a na úrovni nižších územných celkov (miest a ich záujmových území) o usporiadanie a rozvoj prostredníctvom urbanistických plánov a projektov (v podmienkach SR územných plánov obcí a zón).

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Kým vo Francúzsku je územný rozvoj integráciou ekonomického a územného plánovania, na Slovensku ešte iba prebieha ich transformácia (od roku 1990 do roku 2002 bola kompetencia stavebného a územno-plánovacieho úradu na Ministerstve životného prostredia SR, ale od roku 2003 sú už obidve kompetencie na Ministerstve výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Podľa súčasných a minulých klasických definícií: „územné plánovanie sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určuje jeho zásady, navrhuje vecnú a časovú koordináciu činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja“.

Uvedenú klasickú definíciu možno doplniť o citáciu dokumentu Rady Európy „ Európa r. 2000:...“ **územné plánovanie je priestorovým výrazom ekonomiky, sociálnej, kultúrnej a ekologickej politiky spoločnosti a svojím rozmerom prispieva k lepšej organizácii územia a hľadá riešenie územných nadnárodných, národných, regionálnych a miestnych problémov“.**

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Nezastupiteľnú úlohu v procese územného rozvoja zohrávajú schopnosti:
motivovať a
manažovať, riadiť.

U nás má v tomto duchu originálnu tradíciu **know how veľkopodnikateľa a mysliteľa Tomáša Baťu** napriek jeho tragickej smrti v roku 1932 (Nitra, Prievidza, Trenčín a pod.).

„ Desať S „ Tomáša Baťu:

- Svetová trieda,
- Spolupráca,
- Samospráva,
- Spoluúčasť,
- Služba verejnosti,
- Súťaživosť,
- Spolupodielníctvo,
- Samostatné riadenie,
- Spolupodnikanie
- Synergia.

S T U . .
.
. S v F .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

V roku 2005 bolo na Slovensku **5 389 180 obyvateľov** (z toho 51,4% žien) a **2883 obcí**, z toho **136 miest.**(z toho **3 mestá nad 100 000 obyv.**, a **37 miest s menej alebo okolo 5000 obyv.** .Fungujúce vidiecke sídlo (obec, dedina) všeobecne vyhovuje životným potrebám človeka lepšie ako mesto (prehľadná veľkosť cca menej ako 5.000 obyvateľov, bezprostredné osobné vzťahy, blízkosť k prírode). Odchod prevažne mladého obyvateľstva do miest za prácou vidiek ochudobňuje a na druhej strane je to dôsledok neoliberalnej svetovej ekonomiky.

Z hľadiska územnosprávneho členenia **SR** máme 8 samosprávnych krajov, ktoré v rámci EUROSTAT-u tvoria **4 regióny NUTS 2. Spolková krajina Dolné Rakúsko je región NUTS 2. NUTS 2 Západné Slovensko** tvoria **Bratislavský samospr. kraj (618 290 obyv.), Trnavský s. kraj (547 967 obyv.), Nitriansky kraj (717 624 obyv.) a Trenčiansky kraj (609 828 obyv.), t.j. spolu 2 493 709 obyv.**

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Hlavnou úlohou projektu je teoreticky vysvetliť a prakticky demonštrovať metodiku obnovy vidieka s uplatnením najnovšieho „know-how“ a praxou overených skúseností z oblasti regionálneho rozvoja a územného plánovania. Špeciálnu pozornosť venujeme komparatívnym výhodám vidieka, ktorými sú informačné technológie, ekológia, lesníctvo, ekologické poľnohospodárstvo a nadväzná spracovateľská kapacita, využitie alternatívnych obnoviteľných zdrojov energie a špecifiká recyklácie v rámci odpadového hospodárstva, využitie prírodných materiálov, wellness, sociálne služby a vzdelávanie ako možnosti tvorby nových hospodárskych odvetví, a tým aj nových pracovných miest. Projekt má tiež poukázať na to, že obnova vidieka sa bez partnerstva všetkých zúčastnených, profesionálneho poradenstva, systémovej podpory a najmä angažovanosti občanov nezaobíde.

Spolková krajina Dolné Rakúsko má v oblasti obnovy a rozvoja vidieka bohaté skúsenosti, vybudované inštitúcie a dobre vyškolených odborníkov. Rakúski experti vystupujú preto v projekte ako konzultanti pilotných projektov a prednášatelia v rámci spoločných seminárov.. Pri vypracúvaní pilotných projektov obcí Smolenice a Dunajská Lužná sa tiež overujú náročnejšie formy partnerskej spolupráce s výhľadom na vytvorenie špecializovaného pracoviska na STU (spoločná web-stránka www.obnovavidieka.sk , príprava a vydávanie spoločných publikácií, participácia rakúskych konzultantov, spôsob managementu a financovania v spolkovej krajine Dolné Rakúsko a možnosti transformácie na podmienky slovenských samosprávnych regiónov).

S T U . .
.
. S v F .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Koncept územných systémov podporujúcich ekologickú stabilitu krajiny sa formoval v ČSFR v 80-tych rokoch 20. storočia a bol podmienený naliehavou potrebou zastaviť technokratickú deštrukciu krajiny.

Generel Nadregionálneho územného systému ekologickej stability SR - vypracovaný na URBION-e v Bratislave v rámci tímu partnerov-expertov od Brna až po Košice v roku 1991.

GNÚSES - schválený uznesením vlády SR č.319 27.04.1992. GNÚSES je uverejnený v Atlase krajiny (Esprit s r.o.-MŽP SR 2 000).

Tendencie procesu územného rozvoja s cieľom optimálneho usporiadania územia – sú preferované všetkými hospodársky vyspelými západnými štátmi / Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Rakúsko atď./.

Usporiadanie územia - ako "prevádzkovo" vhodné rozloženie činností a usporiadania funkcií v území, a tým aj ich čo najlepšie vzájomné prepojenie.

Východiská

Termín "**územné usporiadanie**" (l,amenagement, Ordnung) má dnes v Európe relatívne prednosť pred pojmom "**územné plánovanie**", (Town and Country Planning vo Veľkej Británii). Je výstižnejší a komplexnejší, zahŕňa filozofiu rozloženia činností v priestore, akceptuje centrálnu i miestnu funkciu rozloženia riadenia rozvoja v území, zahŕňa plánovanie, financovanie, realizáciu, udržiavanie a predovšetkým uplatňuje **požiadavku vyváženej spoluúčasti partnerov – aktérov / stakeholders / v území.**

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Postupne by až na úrovni okresov a obcí mali byť vypracované a uplatňované tzv. **Miestne Agendy 21**. Tieto skutočnosti by mali už zahrnúť aj dokumenty, ako je **Návrh koncepcie štátnej regionálnej politiky** a najmä **Zásady a pravidlá tvorby regionálnych rozvojových koncepcií**.

Cieľové skupiny

- Regionálne a miestne zastupiteľstvá Bratislavského kraja a Trnavského kraja - samospráva
- Zúčastnené obce: Smolenice a Dunajská Lužná - samospráva
- Združenie miest a obcí Slovenska ZMOS
- Agentúra pre rozvoj vidieka
- príslušné sekcie MVRR SR a MŽP SR – štátna správa
- študenti a pedagógovia Stavebnej fakulty a Fakulty architektúry STU
- ďalšie mimovládne organizácie
- odborná verejnosť a angažovaní občania

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Zákon č.503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č.351/2004 Z. z. ustanovuje podmienky finančnej podpory regionálneho rozvoja a pôsobnosť orgánov štátnej správy, obcí a vyšších územných celkov, ktorými sú podľa osobitného zákona (samosprávne kraje) pri poskytovaní tejto podpory.

Základné pojmy:

- **región** je územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého stupňa alebo tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek,
- **regionálny rozvoj** je trvalý rast hospodárskeho potenciálu a sociálneho potenciálu regiónu, čo zvyšuje jeho hospodársku úroveň, výkonnosť, konkurencieschopnosť a životnú úroveň jeho obyvateľov; región tak prispieva k hospodárskemu rozvoju a k sociálnemu rozvoju krajiny.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Hlavné ciele podpory regionálneho rozvoja sú okrem iného:

- zabezpečiť vyvážený hospodársky rozvoj a sociálny rozvoj Slovenskej republiky,
- opatrenia na ochranu a tvorbu životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie,
- podpora efektívneho využívania prírodných zdrojov regiónu, podpora pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

Základné programové dokumenty podpory regionálneho rozvoja:

národný plán regionálneho rozvoja, Rámec podpory spoločenstva, operačný program, regionálny operačný program, sektorový operačný program, jednotný programový dokument, strategický programový dokument pre Kohézny fond, program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, program Iniciatívy Európskych spoločenstiev, Zameranie, vypracúvanie a uskutočňovanie operačného programu, jednotného programového dokumentu, regionálneho operačného programu a sektorového operačného programu určuje vláda.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Národný plán je základný strednodobý strategicko–plánovací dokument na rozvoj regiónov vypracovaný spravidla na päť až sedem rokov. Obsahuje analýzu hospodárskej situácie, sociálnej situácie, environmentálnej situácie a situácie v oblasti kultúry v regiónoch a potenciálu potrebného na ich rozvoj, určenie rozvojových cieľov a prvoradých úloh potrebných na dosiahnutie týchto cieľov vrátane stratégie, plánovaných činností a vplyvu na životné prostredie. Národný plán *obsahuje tiež rámcový návrh finančného a administratívneho zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja.*

Regionálny operačný program je strednodobý dokument vypracovaný na úrovni druhého stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek, ktorý obsahuje analýzu hospodárskej situácie a sociálnej situácie regiónu, ciele a prvoradé potreby v rozvoji regiónu, súhrnný popis opatrení plánovaných na dosiahnutie cieľov a prvoradých potrieb v rozvoji regiónu, *rámcový finančný plán a ustanovenia na jeho zabezpečenie.*

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia je doménou Zákona č. 50/ 1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) z 27. apríla 1976 v znení neskorších noviel (Zmena: 24/2006 Z.z.).

Územnoplánovacia dokumentácia komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, zosúlad'uje záujmy a činnosti ovplyvňujúce územný rozvoj, životné prostredie a ekologickú stabilitu a ustanovuje regulatívy priestorového usporiadania a funkčného využívania územia. Územnoplánovacia dokumentácia sa spracúva pre stupeň celoštátny, regionálny, pre obce a časti obce.

Územnoplánovacia dokumentáciu (ÚPD) tvoria:

a) Konceptcia územného rozvoja Slovenska, b) územný plán regiónu, c) územný plán obce (ÚPN-O), d) územný plán zóny (ÚPN-Z).

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Územnoplánovacia dokumentácia je základným nástrojom územného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie Slovenskej republiky, regiónov a obcí. Odvetvové koncepcie ústredných orgánov štátnej správy a koncepcie rozvoja obcí a iné programy týkajúce sa hospodárskeho, sociálneho alebo kultúrneho rozvoja musia byť v súlade so záväznými časťami územnoplánovacej dokumentácie (§ 13 stavebného zákona).

Základné nástroje územného plánovania sú: územno-plánovacie podklady (ÚPP), charakter doporučení, územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD), právne záväzné, územné rozhodnutie (ÚR), konkrétna regulácia zastavovacích podmienok na stavebnej parcele.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Medzinárodná spolupráca v oblasti územného rozvoja je súčasťou procesu európskej integrácie. V roku 2000 na 12. konferencii CEMAT (európska konferencia ministrov zodpovedných za oblasť územného plánovania –European Conference of Ministers responsible for Spatial Planning) bol prijatý dokument Základné princípy pre trvalo udržateľný územný rozvoj. Konferencia CEMAT sa koná v cykle 3 roky, v roku 2006 bola v Portugalsku.

V roku 2000 skupina európskych špecialistov spracovala smernice a tézy (Guidelines and Policy Proposals), čiastočne spolufinancované v rámci iniciatívnych programov Európskeho spoločenstva INTERREG, resp. PHARE-CBC, po viac ako 8 rokov trvajúcej diskusii pre úlohu "VISION PLANET" - Stratégia pre integrovaný územný rozvoj stredoeurópskej oblasti (INTERREG II.c, teraz III.c. – pre CADSES (územie krajín stredoeurópskej, podunajskej, jadranskej oblasti a oblasti juhovýchodnej Európy) , v zmysle dokumentu ESDP (European Spatial Development Perspective) ako rámca európskej politiky pre územný rozvoj Európskej únie, s cieľom "Acquis communautaire". Prvý výstup "Stratégie pre integrovaný územný rozvoj" sa prejednal a schválil poradným zborom projektu v roku 2000.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Podľa tohto dokumentu za prvoradú úlohu hospodárskej a sociálnej politiky vo všetkých krajinách projektu VISION treba považovať rozvoj dopravy (proces TEN v starých krajinách EÚ a TINA v prístupujúcich krajinách) a telekomunikačnej infraštruktúry. Doprava a širšie spojovacie systémy sú významnou súčasťou usporiadania územia z aspektov jeho trvalo udržateľného rozvoja.

V súčasnosti sa vypracovávajú Projekty iniciatívy Spoločenstva INTERREG III a IV a Program ESPON- európske rozvojové oblasti a osi.

Podľa skúseností z vyspelých kapitalistických štátov sa prechádza za participácie komunálnej sféry a občanov mestských a vidieckych sídiel na systém spracovania vízií regionálneho rozvoja s menšou mierou záväznosti, ale s načrtnutím možností rozvoja, s ich neustálym dopĺňaním informáciami a s ich permanentnou aktualizáciou.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Možno uviesť teoretické východiská, ktoré dokumentujú príčinnosť doterajšieho a súčasného urbanizačného rozvoja vo svete i u nás

Stav a rozvojové urbanistické teórie

V hodnotení stavu urbanizácie a v tvorbe vízie jej rozvoja vychádzame:

- A) z teórie skladby hlavných urbanizačných funkcií,**
- B) z teórie sektorového delenia ekonomicky činných obyvateľ'ov,**
- C) z teórie polarizovaného rozvoja.**

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Z hľadiska *teórie skladby hlavných urbanizačných funkcií územia je urbanizácia chápaná ako skladba troch hlavných urbanizačných funkcií - bývanie, práca a služby, spojených sieťou spojovacích a informačných systémov (Aténska charta)*. Skladba hlavných urbanizačných funkcií v území sa prejavuje v *monofunkčných alebo polyfunkčných zoskupeniach*, ktoré sú pevnejšie alebo voľnejšie navzájom integrované alebo dezintegrované. *Vzájomné väzby hlavných urbanizačných funkcií sú blízke, stredné alebo väčšie a historicky sa vyvíjajú a menia*. Keď vzťahy práce a bývania boli v období manufaktúry veľmi blízke, priemyselnou revolúciou sa vzdialili a výsledkami vedecko-technickej revolúcie sa opätovne približujú.

Z hľadiska vzájomných vzťahov v priestore vystupujú predovšetkým vzťahy:

- *práce a bývania,*
- *bývania a výchovy,*
- *bývania a služieb,*
- *práce a služieb.*

Napr. územím Bratislavského a Trnavského kraja prechádza hlavná urbanizačná os Slovenska v smere východ-západ.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Záver

Metodické postupy Lokálnej Agendy 21 v Spolkovej krajine Dolné Rakúsko predstavujú rutinný proces trvajúci cca 2 roky.

Aplikácia a transformácia na podmienky slovenských obcí Dunajská Lužná a Smolenice dnes časovo predstavuje iba 13 mesiacov od formálneho započatia prác na projekte. Nie je možné aplikovať rakúsku metodiku bez jej transformácie na slovenské podmienky, nakoľko legislatívne a inštitucionálne sú značne odlišné a partnerská spolupráca so skupinami obyvateľov si vyžaduje ďalšie zosúladovanie a dlhší čas, než je vymedzený v projekte.

Preto je potrebné uchádzať sa spoločne s rakúskymi partnermi a vytvoreným partnerstvom na projekte na Slovensku o nový aspoň 2 roky trvajúci grant.

Na záver treba zdôrazniť, že politika územného rozvoja tak národného celku, ako jeho segmentov musí prispievať k súťaživosti, podpore konkurencieschopnosti, efektívnosti, mala by zohľadňovať sociálnu kohéziu (súdržnosť) tak vo vnútri krajín a v ich regiónoch, ako i medzi krajinami a regiónmi, i keď si uvedomujeme, že v priebehu transformačného procesu môže dôjsť i ku konfliktu medzi cieľmi rovnosti a súdržnosti na jednej strane a cieľmi efektívnosti a národného rastu na strane druhej.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

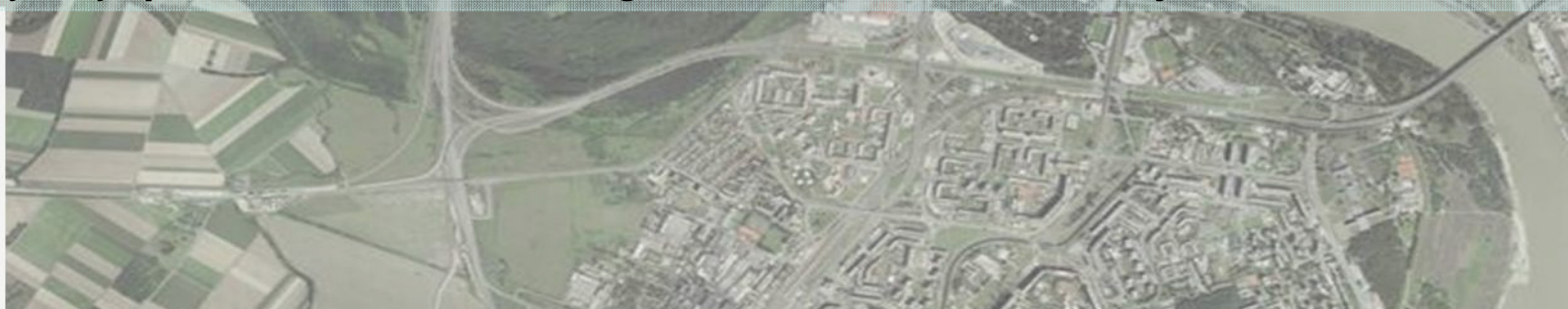
*Treba koncepčne využiť všetky dostupné možnosti pre **komplexnú ochranu prvkov Územného systému ekologickej stability (ÚSES –biocentrá, biokoridory, interakčné prvky)** v územnom rozvoji miest a obcí, využívať tradičné možnosti regulovania funkčného využitia územia a jeho priestorového usporiadania, ktoré obec vyhlasuje všeobecne záväzným nariadením na 10 až 15 rokov dopredu, podľa toho, aký je schválený návrhový horizont územného plánu obce.*

Každá plocha – parcela v obci , predstavuje majetko-právny vzťah, do ktorého sa dá zasahovať len v zmysle platných legislatívnych predpisov a len do určitej únosnej miery.

*Je nevyhnutné **obyvateľov od útleho detstva vzdelávať v zmysle trvalo udržateľného rozvoja, pomôcť im vytvárať ich citovú väzbu k územia obce a hľadať správne ekonomické využitie prírodného potenciálu katastrálneho územia obce. Permanentne treba robiť osvetu v komunite,-** zaangažovať obyvateľov, a tým **zvyšovať ich environmentálne pozitívne vedomie** spolupatričnosti s domovom a ich hrdosť naň.*

Dnes sa takmer výlučne **územný plán obce vypracováva v digitálnej forme**. Absurdnosť situácie tkvie v tom, že **kvalitné digitálne podklady obce väčšinou nemajú k dispozícii** (obstarávanie je pridrahé a obce sú zavalené inými problémami) Dochádza ku skenovaniu rôznych máp a pod., a tým k nežiadúcej a **pre laickú verejnosť nezrozumiteľnej abstrakcii vo forme skôr grafického plagátu**, než seriózneho právne záväzného dokumentu. Toto v očiach kritickej verejnosti spochybňuje **potrebu a užitočnosť regulovania územného rozvoja ako takého.**

S T U . .
.
. S v F .
.

PROJEKT AGENDA 21 - TRVALO UDRŽATEĽNÝ ÚZEMNÝ ROZVOJ OBCÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

*Pre exaktné vypracovanie ÚPN-O a trvalo udržateľný rozvoj je nevyhnutnou stratégiou zo strany obcí aj s pomocou podpory zo štrukturálnych fondov EÚ **zaobstarat'** upresnenú **aktuálnu účelovú digitálnu ortofotomapu s výškopisom a plošnou identifikáciou parciel KN a PK** v adekvátnej podrobnosti mapovej mierky **1 : 5 000** na celé katastrálne územie obce , t.j. **všeobecne zrozumiteľný model územia** , starať sa o jeho **permanentnú aktualizáciu** a **viest' informačný systém o funkčnom využívaní a priestorovom usporiadaní územia obce...***

BOLO MI CŤOU,

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

S T U . .
.
. S v F .
.